

Viidenkymmenen muuton mies - Pentti Straniuksen haastattelu

On tyypillinen maaliskuinen tiistaipäivä Joensuussa. Lunta on kaikkialla ja mittari näyttää pakkasta reilut viisi astetta. Vaikka kevät ei paljoa talvesta eroa, termisestä kevästä on vihjeitä. Aurinko jo sulattelee katolla seisovaa lunta kun astelen Sointulaan, tunnettuun kahvilaan Joensuussa.

Ehdin juuri asettua istumaan, kun Pentti Stranius asettelee sisään ovesta. Straniusta oli määrä haastatella, eli puhdas sattuma tämä ei ollut. Tämä haastattelu liittyy Venäjällä ja Neuvostoliitossa opiskelleiden yhdistyksen VenNeOY:n vuosikokouksen tilaisuuteen, jossa Stranius piti puheenvuoronsa. Ennen kuin istumme alas, paiskaamme kättä ja vaihdamme pari sanaa. Tarjoan Straniukselle kahvit. Kii-reettömän oloinen Stranius vaihtaa kahvin olueeseen. Oiva tapa aloittaa päivä.

Pentti on Pohjanmaan kasvatteja. Tarkkaan ottaen hän on kotoisin Kannuksesta, jossa hän vietti nuoruusvuotensa. Lukion jälkeen Pentti lähti opiskelemaan Neuvostoliittoon. Tästä kertoo hänen viimeisin kirjansa *Leijonasillalla, vähän vaille viisi*. Ensimmäinen versio tästä kirjasta oli kuitenkin raapustettu melkein parikymmentä vuotta sitten, Stranius kertoo, ja jatkaa "tapahtumat ovat totta, mutta on siellä vähän fiktiotakin".

Straniuksella oli onnellinen lapsuus, vaikka hän oli vammalle päin suuntautunut nuori Pohjanmaalla. Ei nimittäin ollut helppoa olla Kannuksesta ja lähteä opiskelemaan Neuvostoliittoon. Kun kysyin kannuslaisten ennakkoluuloista Neuvostoliittoa kohtaan, niin Stranius ei pitkään mieti: "Oli paljon ennakkoluuloja!" Stranius muistelee erästä hetkeä, kun hän oli muuttamassa Leningradiin (nyk. Pietariin) opiskelemaan. Kun Pentti hyppäsi junaan Kannuksesta kohti Moskovaa Helsingin kautta, mukaan asemalle lähti joukko kokoomusnuoria häntä saattamaan matkalle Helsinkiin. "Hyvä kun lähdit!", muistelee Stranius kokoomusnuorten hänelle sanovan. Kyseessä oli kuitenkin Pentin kavereiden yhteisestä hyvässä hengessä järjestetystä vitisistä, Pentti naurahtaa. Monet hänen kavereistaan lukivat venäjää. Hän myös näkee, että nykyään Kannuksessa ilma-ppiiri Venäjää/venäjää kohtaan on selvästi muuttunut." Kun tapasimme luokkajuhlissa, henki on hyvä, kukaan ei muistelee menneitä pahalla, vaikka eri mieltä olimmekin. Itse muistan edistyksellistä ja suvaitsevaista äidinkielenopettajaa Annikki Ryyttyä todella lämpimästi, samoin jo edesmennyttä rehtoria, Aulis Keto-ojaa, joka pisti mulle aina kympin historiasta, syystä että olin eri mieltä ja keskustelin..."

Itse Straniuksella ei ollut kummempia ennakkoluuloja lähtiessään opiskelemaan Neuvostoliittoon. Ennen matkaa hän toki kuvitteli Neuvostoliittoa ihanteelliseksi maaksi. Mutta kun sinne lähti, niin myös Siperia opetti. "Utopiaa

ja kaikkea paskaa siellä riitti, oli siinä opettelemista", Pentti hymähtää, ja jatkaa kuvaten ajan henkeä: vanha totuus pe-laa yhä: "Venäjällä mikään ei toimi, mutta kaikki järjestyy".

Neuvostoliitto myös opetti hyvällä tavalla. Neuvostoliitossa asuessaan Pentti näkee parhaiksi puoliksi sen, kuinka kulttuuri vaikutti häneen myönteisesti ja hänestä tuli kansainvälisempi: "koko ajan oppi käymään teatterissa, elokuvissa ja lukemaan kirjoja." Kansainvälisyyttä Pentti kerrytti asuntolassa asuessaan. Asuntolassa asui ihmisiä lukuisista eri kulttuureista ja maista. Asenteet eri kulttuureja ja ihmisiä kohtaan muuttuivat ajan myötä myönteisiksi. Kun elää eri maista tulleiden ihmisten kanssa, oppii paljon, esimerkiksi sen, että ..." rasismi on minulle täysin vieras näkökulma, ihmiset ovat sitä sun tätä riippumatta maasta ja kielestä" Tämä myötämielisyys on kulkenut Pentin mukana tähän päivään saakka Joensuuhun. Hän painottaa sitä, että kieliä kannattaa oppia, ei vain englantia, vaan myös pienten maiden kieliä. Kieli ja kulttuuri avartaa aina, kieli-taito ja ihmisten tapaaminen. Asuminen eri maissa pistää miettimään uutta näkökulmaa. Mitään maata ei voi tutkia osaamatta sen kieltä, tuntematta kulttuurista kontekstia.

Venäjä-osaamisesta kiinnostuneena haluan myös kuulla Pentin näkemyksiä siitä, kuinka hän koki oman Neuvostoliitto-osaamisensa kehittyvän asuessaan Neuvostoliitossa: "sitä mukaan kun kielitaito kehittyy ja matkustat raitiovaunulla, niin sä et enää kuvittele, et ne [venäläiset] nauraa sulle", Pentti naurahtaa ja jatkaa "kielitaito ei oo vaan kieltä vaan kulttuuria. Se on kulttuurisessa kontekstissa toimimista. Minkä takia pitää asua Saksassa tai Ruotsissa? Siellä pitää olla, et siellä osaa olla. Aina on perillä siitä, mitä ruohonjuuritasolla tapahtuu. Kyllä minä sillä tavalla opin Neuvostoliittoa tulkitsemaan". Neuvostoliitto-osaamisesta on ollut Pentille hyödyksi. Hän näkee, että hänet on Neuvostoliitto-osaamisen takia palkattu muun muassa venäläisen elokuvan asiantuntijaksi Suomen elokuva-arkistoon sekä sittemmin Karjalan tutkimuslaitokseen, Itä-Suomen yliopistoon.

Nyt Stranius aikoo keskittyä kaunokirjailuun, seuraavan kirjansa kirjoittamiseen. Stranius paljastaa, että hänen seuraavan kirjansa aihe liittyy muuttoihin. Hän on kokenut paljon, muuttanut paikasta toiseen. Hänen laskelmien mukaan muuttoja on kertynyt ainakin 50 kertaa. "Kirja sisältää ihmisten tarinoita, siitä kenen kanssa asuin, opiskelin, rakastin, vihasin ja erosin", sanoo Pentti viitatun lukuisiin muuttoihinsa, kun hän asui muun muassa Moskovassa, Pietarissa ja Petroskoissa, Helsinkiä ja Joensuuta unohtamatta. "Venäläisten naapureiden kanssa tulee väistämättä tutustuttua toisin kuin Suomessa", Pentti jatkaa. "Jopa Joensuussa on helpompi tutustua venäjänkielisiin seinänaapureihin kuin suomalaisiin". Kannattaa miettiä, miksi näin on.

Odotan innolla Straniuksen uutta kirjaa. Hänen kokemuksensa Neuvostoliitosta on sen verran rikas, että tuleva kirja voi auttaa ymmärtämään venäläisen ajan henkeä. Straniuksen uusi kirja on näillä näkymin tarkoitus julkaista tämän vuoden lopussa tai ensi vuoden 2019 alussa.

KARI BOGDANOFF, JOENSUU 21.3.2018